

رفتار استنادی در حوزه علوم انسانی و چالش های علم سنجی و ژئوپولتیک اطلاعات

دکتر محمدرضا داوورپناه*

چکیده

با توجه به اهمیت علوم انسانی و نقش مهم آن در زندگی، فرهنگ و تمدن هر جامعه و با عنایت به تفاوت ماهیت، الگوی ارتباط و رفتار علمی آن با سایر حوزه های علمی، این مقاله رفتار انتشاراتی و استنادی علوم انسانی و اجتماعی را در پیوند با شاخص های علم سنجی در دو سطح ملی و بین المللی مطالعه کرده است. برای این منظور با استفاده از روش تحلیل ثانویه در سطح ملی مقاله های تالیفی به زبان فارسی حوزه علوم انسانی مندرج در مجله های علمی - پژوهشی در یک دوره زمانی ۵ ساله و در سطح بین المللی مجلات تحت پوشش ده پایگاه اطلاعاتی حوزه علوم اجتماعی و نیز به عنوان نمونه مقالات یک رشته علوم اجتماعی (کتابداری و اطلاع رسانی) نمایه شده در پایگاه اطلاعاتی SSCI از مجموعه پایگاه های اطلاعاتی مؤسسه ISI در یک دوره پنج ساله مطالعه شده است. بر مبنای داده های به دست آمده چالش های روش شناسی و روشی علم سنجی مانند مدارک قابل استناد، عامل تأثیر، شاخص فوریت، نرخ استناد، خود استنادی و جغرافیای سیاسی اطلاعات در عرصه ارتباط علمی جهان تحلیل شده است. یافته های پژوهش نشان داد که رفتار انتشاراتی و استنادی حوزه علوم انسانی متفاوت از حوزه علوم است. بنابراین، شاخص های اساسی علم سنجی مانند نرخ استناد، عامل تأثیر و شاخص فوریت با توجه به اینکه نیمه عمر استنادی در حوزه علوم انسانی طولانی است، کارایی چندانی ندارند. به علاوه، کشورهای پیشرفته با در اختیار داشتن حجم زیادی از مجلات علمی نمایه شده در پایگاه های اطلاعاتی، دنیای علم را در سلطه خود دارند.

واژگان کلیدی: رفتار استنادی، علم سنجی، علوم انسانی، ژئوپولتیک اطلاعات، ISI.

*. دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد